

# Competența parentală și stilul de educație



**Ecaterina Zubenschi, dr., conferențiar, UPS "I. Creangă"**

## Normalitatea și anormalitatea familiei

Familia, de-a lungul istoriei, a suferit diferite modificări privind tipologia, structura, rolurile, relațiile, stilurile de afectivitate, atitudine etc. **Familia "anormală"** este o **familie incompletă**, neoficializată legal de către organele de stat, trăindu-se în concubinaj, o **familie încheată pe bază de interese**, în care lipsește unul dintre soți, o familie incompletă cu sau fără copii.

În unele condiții și situații sociale precare, **familia nucleară poate deveni o "familie anormală"**, **dezorganizată, în care membrii familiei** sau unul dintre aceștia devin consumatori de alcool, droguri, vagabondează, nu voiesc să lucreze, sunt în conflict cu legea sau practică prostituția, suferă de boli psihice, agresivitate, tulburări comportamentale etc.

## **Normalitatea și anormalitatea familiei**

**”Normalitatea” familiei** este influențată și modul de viață, afectivitate, atitudine, relație, comunicare, stil de comportament. Agresivitatea, lipsa de respect, de interese comune, afectivitate, atitudinea rigidă, indiferența, egoismul, etc., condiționează anormalitatea.

**Adoptarea și exercitarea parțială, inadecvată sau deformată a rolului conjugal distorsionează grav existența și dezvoltarea sistemului familial, creând diferite disfuncții** în realizarea funcțiilor, în adoptarea, asumarea și exercitarea sarcinilor, responsabilității rolurilor conjugal-parentale.

**T  
I  
P  
U  
R  
I  
  
d  
e  
  
F  
A  
M  
I  
L  
I  
I**

## **FAMILII TRADIȚIONALE epocale sau ideale**

→ **FAMILIE NUCLEARĂ/MONOGAMĂ** - cuplu căsătorit dintre un bărbat și o femeie, care locuiesc împreună cu copiii lor (proprii sau înfiați).

→ **FAMILIE EXTINSĂ** - alcătuită din mai multe generații (străbunei, bunei, părinți, nepoți, etc.) care locuiesc într-o singură gospodărie.

## **FAMILII DIZARMONICE tradițional-contemporane**

→ **FAMILIE MONOPARENTALĂ** - specifică femeilor. Formată în rezultatul separării, divorțului sau decesului soțului/soției. Familia suferă lipsuri economice.

→ **FAMILIE RECĂSĂTORITĂ (vitregă)** - fiecare partener al noului cuplu recăsătorit putea fi înainte singur, văduv sau divorțat, aducând cu sine 1-2-3 copii din căsătoria anterioară., rămânând a fi părinți vitregi pentru copiii nenăscuți în noul cuplu format. Copilul vitreg poate fi înfiat de părintele vitreg, deoarece în familie există un părinte biologic. Copilul vitreg “aparține” de două familii.

## **FAMILII DIZARMONICE CONTEMPORANE, alternative la cele tradiționale**

→ **FAMILIE în CONCUBINAJ** – cuplu necăsătorit, în care bărbatul poate avea sau nu o altă familie, întreținând relații sexuale cu una sau mai multe femei.

→ **FAMILII HOMOSEXUALE** – cupluri de același gen cu sau fără copii adoptați

→ **FAMILIE de tip COMUNITATE-KIBBUTZ** - cupluri necăsătorite cu copii. Relațiile sexuale între parteneri sunt libere, de tip concubinaj

## Competența parentală

**Competența parentală** este reprezentată de către **ansamblul abilităților fizice, intelectuale și emoționale ale părinților cu privire la modul în care interacționează cu copiii lor minori.**

Nivelul de competență parentală influențează dezvoltarea fizică și psihică, abilitățile prosociale ale copilului de-a lungul stadiilor de dezvoltare și maturizare prin care acesta trece.



Pentru o dezvoltare armonioasă copilul are nevoie de supraveghere, ghidare și disciplină.

# Competența parentală

**Competența parentală** – comportament parental prosocial, bazat pe valori morale cetățenești - civice

**Influențează:**

**formarea valorilor morale**

**dezvoltă "imunitatea" față de viciile depravării sociale**

**formarea comportamentului prosocial la copiii**

**dezvoltarea personalității integre, utile societății**

**Incompetența parentală** comportament deviant sau antisocial, iresponsabilități parentale, conjugale, sociale

**Influențează:**

dezvoltarea accentuărilor de personalitate, comportamentelor aberante deviante sau antisociale

formarea personalității egoiste, lipsită de respect, neutile societății

**Formarea personalității înclinate spre depravări sociale**

Pune în pericol integritatea mintală

**„Parenting”-ul/ „stilul parental”**



## **„Parenting”-ul/ „stilul parental”**

**Bowlby și Spitz au demonstrat că lipsa afectivă precoce induce o dezvoltare vicioasă. Un părinte indiferent, tăcut, rece, distant, chiar absent va genera la copil o stare de nesiguranță, însingurare, neliniște, apatie, inapetență, oprire în dezvoltarea fizică și psihică, construind un anumit tip de personalitate, cu tulburări sociale relaționare, cu manifestări comportamentale specifice .**

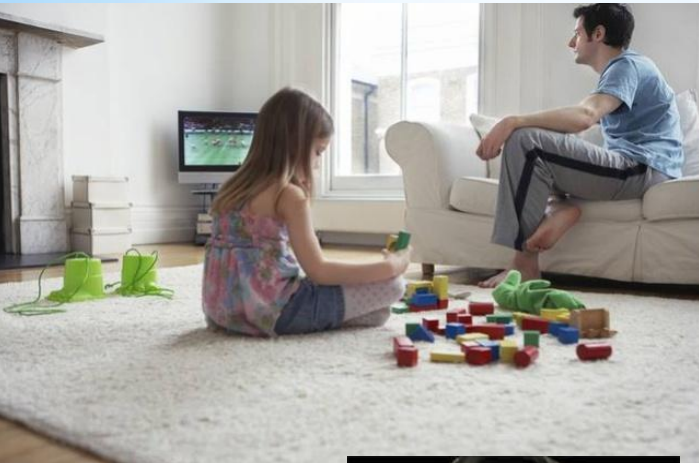
**„Parenting”-ul/„stilul parental” educativ reprezintă un construct de variații ale experiențelor parentale educative de a socializa și controla copiii în viața de familie, ansamblul comportamentelor și emoțiilor afective pe care părinții le au față de copiii lor, felul în care părintele abordează relația.**



# „Parenting”-ul/ „stilul parental”

Stilurile parentale sunt definite în funcție de două elemente principale și anume **gradul de căldură emoțională** (capacitatea părintelui de a fi apropiat afectiv de copil, de a fi atent la nevoile și emoțiile sale) și **gradul de control exercitat asupra copilului** (prin stabilirea și respectarea regulilor, setarea limitelor). Aceste două elemente determină cinci stiluri parentale principale: autoritar, permisiv, neimplicat, supraprotectiv și democratic”.

# „Parenting”-uri/ „stiluri parentale”



# „Parenting” / „stilul parental” afectuos-permisiv



## **„Parenting”-ul/ „stilul parental” afectuos-permisiv -**

oferă dragoste, disponibilitate afectivă și grade diferite de tolerare și ghidaj parental, grad scăzut de control parental. Părinții manifestă căldură și interes față de tot ceea ce face copilul, le îndeplinesc toate dorințele, nu le interzic comportamente inadecvate, se consultă cu ei când iau o decizie care îl privește. Funcțiile parentale deficitare: abilitatea de a-și ține sub control durerea; capacitatea de a-i trasa limite copilului, spre a-l responsabiliza.

Avantaje: stimulează formarea responsabilităților la copil, le conferă un anumit grad de independență și autonomie în luarea deciziilor, dezvoltă personalități creative, distincte și originale. Copilul devenit adult se vor simți importanți, speciali, cu o stimă de sine înaltă. Muncesc mult, asiduu, eficient. Au multă persuasiune (convingere), argumentativitate, rigoare (asprime) logică, combativitate (dârzenie, perseverență), tenacitate (asiduitate, răbdare), tendință de a obține și păstra puterea, supraestimându-se.

## „Parenting”-ul/ „stilul parental” afectuos-permisiv

**Dezavantaje:** tendințe de a deține controlul în orice situație asupra celor din jur, dificultăți în a înțelege și respecta regulile (normele, legile), nevoile, dorințele și intimitatea celorlalți, dificultăți interrelaționale.

Incapacitate de adaptare în colectivele grupurilor sociale, comportamentul fiindu-i apreciat a fi inadecvat, obraznic. Este expus la izolare. Ca rezultat, la acest copil sau adult i se dezvoltă un Eu slab, invidios, gelos, suspicios, cu frici puternice de respingere, sau chiar ură, cu manifestări de tulburări majore de comportament.

**Complicații:** există pericolul dezvoltării unei persoane depresive, anxioase, dependență de substanță (medicamente, droguri, alcool), cu tulburări comportamentale paranooidale.

**„Parenting”- / „stilul parental” afectuos-restrictiv  
/ supraprotectiv sau „hiperprotectiv” permisiv**



## „Parenting” / „stilul parental” afectuos-restrictiv /supraprotectiv sau „hiperprotectiv” permisiv

Copilul se află pe primul plan. Lui i se permite să-și satisfacă orice dorință, fără a i se fixa anumite reguli de conduită. N-are nici un fel de îndatoriri.

**Grad mult prea înalt de afectivitate, cu prea multă grijă și control exagerat**, generat de îngrijorările și fricile părintelui de a nu i întâmpla copilului ceva. ”Relele și nenorocirile” îl ”pândesc” la tot pasul. Stilul parental-familial supra protectiv conține stilurile: **nesigur** (tendințe anxioase, de izolare și evitare a contactului cu alte familii sau grupuri sociale, considerate primejdioase), **paranoiacal** (rigiditate și suspiciune permanentă, neîncredere, răutate, dușmănie), **suspicios** (suspiciune, neîncredere, dușmănie, distanțare), **dependent, introvert** sau generat de problemele de sănătate ori de fragilitatea copilului.

Avantajele acestui stil sunt minime.

## **„Parenting”-ul/ „stilul parental” afectuos-restrictiv /supraprotectiv sau „hiperprotectiv” permisiv**

**Dezavantaje:** Supra afectivitatea părinților prin ”supragrijă”, „jertfire”, „dăruire”, agresează emoțional copilul, făcându-l incapabil de autoafirmare. Tensiunea și panica din orice, a părintelui, învață copilul să nu aibă încredere în tot ”ce vine” din afara familiei.

Unii copii se simt sufocați, **devin răzbunători, fug de acasă, se îndepărtează de părinți. Se expun riscului**, pentru a-și afirma nevoia de independență. Alții **devin total dependenți, incapabili să-și poarte singuri de grijă**. Căută un „protector” căruia i se vor supune **necondiționat, devenind dependenți, imaturi afectiv**.

Stilul parental afectuos – restrictiv/ supraprotectiv sau „hiperprotectiv”, dezvoltă la copii **stări de anxietate, fobii, tulburări alimentare, psihosomatice, insomnii, tendințe de izolare**, de a duce o viață ”secretă”.

**Complicații:** neliniște, episoade depresive majore, episoade psihotice tranzitorii, tulburări delirante, suicid.



### 3. „Parenting”/ „stilul parental” rejectant – permisiv, „neimplicat”, sau „dezangajat”



### 3. „Parenting”-ul/ „stilul parental” rejectant – permisiv, „neimplicat”, sau „dezangajat”

Toate funcțiile parentale sunt îndeplinite deficitar. Părinții în totalitate **absenți din viața copiilor lor**, atât fizic, material cât și emoțional, **nu petrec timpul împreună, nu comunică**, fiind **indiferenți** față de nevoile și activitățile copilului. **Preocupați excesiv de propriile probleme și dorințe**, consideră că este suficient să asigure copilului necesitățile de bază, iar în viață „fiecare e pentru el”. Acești părinți fac parte din categoria părinților asistați social.

**Copilul are un grad căzut de afectivitate și control, puține reguli și limite.** Lui i se permite totul sau aproape totul, este lăsat la voia întâmplării. Este cel care deține puterea și are ultimul cuvânt de spus.

### 3. „Parenting”-ul/ „stilul parental” rejectant – permisiv, „neimplicat”, sau „dezangajat”

**Acest stil conține și stilurile :**

**dezangajat**, astenic (deficit de coeziune, voință, susținere reciprocă, lipsă de interese comune),

**narcisic** (se iubesc doar pe ei înșiși, copilul prezintă o povară materială, ignorându-l afectiv-emoțional), dependent de ajutor, incapacitate de a se descurca singuri),

**histrionic-isteric** (dorința de a fi în centrul atenției, remarcați prin orice mijloace, comportamente teatrale, spectaculoase),

**introvers** (amestec nemotivat, nedorit în treburile și intimitatea familiei).

### 3. „Parenting”-ul/ „stilul parental” rejectant – permisiv, „neimplicat”, sau „dezangajat”

**Dezavantaje:** Copilul nu este supravegheat, cu el nu se comunică. Este lipsit de afecțiune. **Trăiește sentimente puternice de abandon, anxietate și confuzie.** Se simte lipsit de importanță, „în plus”, o povară de care părintele ar vrea să scape. Este neglijat. **Neglijarea copilului se asociază cu violența conjugală** (abuz sexual, exploatarea și coruperea minorului). Adeseori **sănătatea mentală** a copilului **este afectată.**

Copilului i se pot cere lucruri care nu țin de rolul său de copil. Uneori părintele joacă rolul copilului, având nevoi exagerate de atenție, protecție, înțelegere.

Acest stil, va forma la copil un Eu slab, cu complexe de inferioritate, stimă de sine redusă.

### 3. „Parenting”-ul/ „stilul parental” rejectant – permisiv, „neimplicat” sau „dezangajat”

**Dezavantaje:** Comportament anxios, confuz, sensibilitate exagerată la critică și eșec, temeri de a fi abandonat, neacceptat, rejectat de către grup. Rigid, insensibil la nevoile și sentimentele celorlalți, suspicios, incapabil de comunicare, deschidere.

Va dori să umple cu orice preț vidul interior, experimentând **relații superficiale**, cu singurul scop de a se hrăni emoțional. Uneori mai pragmatic, decât ceilalți, dacă va învăța să se bazeze pe propria experiență de viață, neacceptând sfaturi, tratându-i cu suspiciune pe acei ce le oferă afecțiune, considerând iubirea slăbiciune.

**Complicații:** **tulburare distimică (neliniște),** somatoformă, depresiva majoră, **episoade psihotice** tranzitorii, **abuz și dependența de alcoolism, droguri.**



## „Parenting” / „stilul parental” rejectant – restrictiv, sau „autoritar” - „stil educațional traumatic

**conține stilurile anancast** (rigiditate în relații, formalism, obsesia ordinii, comportamente ritualice, detașare, distanțare interpersonală și afectivă), **histrionic și exploziv** – stare tensionată impulsiv-agresivă. Acese stiluri parentale sunt corelate cu un nivel scăzut de afectivitate parentală, cu multiple pedepse corporale. Părinții sunt foarte severi față de copiii lor, duri, rigizi, impun cu forța restricții, standarde ridicate, respectarea totală, întocmai a regulilor stricte impuse. **Control exagerat și absolut**, însoțit de manifestări de putere, dominare amenințări, pedepse. Părintele este rece, distant, autoritar, centrat pe greșelile copilului, nu acceptă discuții și explicații, considerând că: - a manifesta afecțiune față de copil este „un semn de slăbiciune intolerabil”; - că „nimic și nimeni nu e mai presus de reguli, ordine, disciplină”, îi ordonează ce, unde, când și cum să facă ceva, nevoile și emoțiile copilului sunt ignorate.

**„Parenting”- / „stil parental” rejectant – restrictiv, sau „autoritar”- - „stil educațional traumatic.**

**Avantajele** sunt puține. Copilul învață **să fie ordonat, disciplinat, respectuos**, uneori fricos față de cineva. **Spiritul critic prea dezvoltat și stilul perfecționist**, îl va face să se bucure puțin de propriile realizări, să fie mereu nemulțumit de viață, creându-i probleme de relație.

**Dezavantaje:** rezonanță afectivă scăzută, lipsa empatiei, incapacitate de a comunica, de a crea relații de încredere, lipsă de inițiativă, curaj. Nivel înalt de agresivitate/autoagresivitate. Stimă de sine scăzută, din cauza modului de gândire, considerând că „a greși” este sinonim cu „a fi un ratat”.



**„Parenting”- / „stil parental” rejectant – restrictiv, sau „autoritar”- - „stil educațional traumatic.**

### **Dezavantaje:**

Lipsa de afecțiune, controlul parental excesiv, rolul de victimă, îi va face să devină **agresori**, fără de remușcări de conștiință pentru faptele săvârșite. Egosm, minciună, maltratare psihică sau fizică, manipulare, înșelăciune, evaziune fiscală, obținere de profit necinstit, furt, luare de mită, delict, nu vor să se conformeze normelor sociale.

**Complicații:** tulburări emoționale, medicale, ciclotimică, de somatizare autoagresivitate, autovictimizare, comportamente agresive, delictive, antisociale, dependențe de alcool, drog, suicid, moarte violentă.

# „Parenting” / „stilul parental” democratic



## 5. „Parenting”/ „stilul parental” democratic

### **Funcțiile parentale toate sunt bine îndeplinite.**

Părintele este preocupat de binele copilului, acordându-i afecțiune, șanse, oportunități, comunicare, și flexibilitate, respectându-i întotdeauna drepturile: aceleași reguli egale pentru toți. Există un echilibru calculat pentru un anumit grad de libertate, reguli și obligații clare și ferme, sisteme de consecințe în cazul încălcării lor. Copilul poate alege dacă respectă sau nu regula, fiind conștient că va suporta consecințele nerespectării.

## 5. „Parenting”/ „stilul parental” democratic

**Avantaje:** copilul și adultul va avea un **Eu puternic**, o **identitate bine definită**, cu capacitate decizională corectă, fără de frici de respingere sau de eșec, va fi **independent, stăpân pe propria soartă**, urmând propriul drum în viață. Va învăța să fie respectat și să-i respecte pe cei din jur. Va avea o viață frumoasă și împlinită.

**Dezavantaje:** inadaptare în mediul autoritar, neechitabil, luptă cu nedreptățile, impunerea punctului său de vedere, suferință, deoarece abordează oamenii și situațiile cu deschidere totală și prea multă încredere.

# **Influența „parenting”-ului/ „stilului parental” incompetent asupra tulburărilor de comportament și de dezvoltare mintală**

## **1. Tulburări de comportament – 50%:**

- Dromomanie;
- Reacții neadecvate la observațiile persoanele mai în vârstă;
- Agresivitate;
- Forme de comportament amoral;
- Delicvență: huliganism, excrocherie, hurt, spargerii, violuri, omoruri...

## **2. Tulburări de dezvoltare mintală – 70%:**

- Nereușită școlară, abandon școlar;
- Subnutriție, boli;
- Dezechilibru psihic, neuroastenii, nevroze, psihoze;
- Lipsa deprinderilor igienice;
- Alcoolism, drog, prostituție

# „Parenting”-uri/ „stiluri parentale”

**Stilurile parentale** descrise mai sus, **nu se întâlnesc în stare „pură”**.

Stilul parental adoptat în educația copilului îi influențează sănătatea emoțională, mintală, dezvoltarea psihică cognitivă și social-afectivă, reflectată prin manifestarea anumitor tipuri de comportamente, atitudini și relații.

**Stilul parental este** probabil **cea mai importantă problemă a sănătății publice pe care societatea noastră și-o pune.**

